

Emlékezés a 200 éve született Pettkó János selmeci geológus professzorra

DR. VITÁLIS GYÖRGY okl. geológus, a földtudományok kandidátusa, ny. tud. fősztályvezető (Budapest)

Nézegetve Selmecbánya régi és mai képeit és a helyszínen is többször járva, lelki szemeink előtt megelevenedik az ősi alma mater múltja, amikor a hajdani nagyhírű Bányászati és Erdészeti Akadémia, illetve Főiskola tanáira emlékezünk. A következő sorokban a 200 éve született Pettkó János geológus professzor emléke előtt hajtjuk meg fejünket.

Pettkó János Drétoma (Felsődrétoma) Trencsén vm., 1812. november 11. – Pozsony, 1890. október 26. Apja Pettkó Dániel, Trencsén vm. táblabírája, anyja Hradsky Krisztina, morva-lierszkói protestáns hitszónok leánya.

A középiskolát a pozsonyi ág. hitv. ev. líceumban végezte, utána két évig teológiát hallgatott. Az eperjesi kollégiumban jogot végzett, majd a bécsi egyetemen az ásványtanban képezte magát. Bányamérnöki oklevelet 1839-ben Selmecbányán szerzett. 1861-ben a Magyar Tudományos Akadémia levelező taggá választotta. Székfoglaló értekezését 1863-ban „Az őslénytani és földtani fő korszakoknak alapokáról” címmel tartotta.

1843-tól a selmeci akadémia mineralógia – geológia – paleontológia tanszékén helyettes, 1847-től 1871-ig rendes tanár és bányatanácsos. Ő volt az első magyarországi geológus professzor, megszervezte a tanszékot, felszerelte a tanításhoz és kutatáshoz szükséges eszközökkel. Fejlesztette a *Scopoli János Antal* által létrehozott, de távozása (1779) óta elhanyagolt ásvány-földtani gyűjteményt, amely később híressé vált. *Pettkó* vezetése alatt az új tanszék erőteljes fejlődésnek indult.

1847-ben jelen volt és előadást tartott a Magyar Orvosok és Természetvizsgálók soproni VIII. Nagygyűlésén, 1848-ban Vidéfalván tagja volt a Magyarhoni Földtani Társulatot megalapító bizottságnak.

Szakmai munkássága az oktatói tevékenysége mellett elsősorban Selmecbánya, Körmöcbánya közelebbi és távolabbi környéke földtani viszonyainak vizsgálatára és földtani térképezésére terjedt ki. A nyomtatásban megjelent, ma is figyelemre méltó munkái közül a következőket emelem ki:

A „Geologisches Alter der schemnitzer Erzgänge” (A selmeci ércelések földtani kora) című, 1847-ben bemutatott beszámolója (Berichte über der Mittheilungen von Freunden der Naturwissenschaften in Wien, 1848), melyben három körülményre hívja fel a figyelmet: a kiemelkedések azon kora, amelyek a hasadékokat létrehozták, majd a teléreket kitöltötték, és végül a nem kitöltött kőzetféséségek.

Az első nagyobb lélegzetű műve a „Geognostische Skizze der Gegend von Kremnitz” (Földtani vázlatok Körmöc/bánya/ környékéről) (Abhandlungen der

Freunde der Naturwissenschaften in Wien, 1847), melyben részletesen leírja – és a területet bemutató 14 féle földtani képződményt tartalmazó vonalkázott földtani térképen is szemlélteti – az egyes kőzetféséségeket.

1855-ben jelent meg a „Geologische Karte der Gegend von Schemnitz” (Selmec környékének geológiai térképe) (Abhandlungen der k. k. geologischen Reichsanstalt in Wien), amelyben a földtani képződmények leírása mellett egy már 1853-ban elkészült, 20 féle földtani képződményt tartalmazó színes geológiai térképet is közöl.

Legkiemelkedőbb tanítványa, *Szabó József*, a legnagyobb magyar geológus a következő szavakkal méltatta Pettkó térképét:

„Beudant után ismét jelentékeny idő, vagy 30 év múlt el, míg újból akadt egy geolog, ki ezen a vidéken oly terjedelmes tanulmányt tett, hogy annak kimutatása térképen egy új geológiai térkép létrejövésére szolgálhatott. Ez Pettkó geológiai térképe, mi 1853-ban jelent meg. Végre tehát egy selmeczi bányászakadémiai tanárt látunk sorompóba lépni és pedig méltán, mert Pettkó szorgalmasan kutatott és felette fontos adatokkal vitte előbbre ismereteinket. Ezek közé sorolhatjuk a nummulit-réteg és a trias kövületeket Vichnye-völgyből, valamint az azokból levont fontos chronologiai következtetéseket.” (Szabó József: Selmec geológiájának története. A bányászati, kohászati és földtani congressus alkalmával, Budapesten 1885-ben, 3-13. p. 6.)

A „Jelentés Magyarországnak March /Morva/ folyóval határos részéről...” (A Magyarhoni Földtani Társulat Munkálatai I. füzet. Pest, 1856) című úttörő tanulmánya 19 féle földtani képződményt feltüntető színes geológiai térképpel, amely később a *Böckh Hugó* által 1913-ban megkezdett eredményes egbelli kőolajkutatás földtani megalapozását is előkészítette.

A „Szklenó s Vihnye fürdőhelyek Selmechnél” *Rombauer Lajos dr.* fürdőorvossal kiadott, német nyelven is közzétett tanulmányban (A Magyarhoni Természetbarát I. évf. Nyitra, 1857) részletesen leírja és 18 féle földtani képződményt tartalmazó színes földtani térképen is szemlélteti a fürdőhelyek földtani helyzetét, és érdekes kirándulásokat javasol mindkét fürdőhelyről. Ez

1. kép: Pettkó János arcképe a paradicsomhegyi geológiai tanösvény tablóján (Vitális Nóra Eszter felvétele, 2011)

2. kép: Pettkó János emléktáblája a Szabó-szikla déli oldalán (Szerző felvétele, 1999)

a munka kiválóan érzékelteti a földtan és a balneológia egymáshoz kapcsolódását.

A „Selmezbánya környékének természetrajzi nevezetességeiről” írott cikke (A Magyar Orvosok és Természetvizsgálók ... Sopronban tartott VIII. nagygyűlésének történeti vázlatának munkálatai. Pest, 1863) népszerűen ismerteti a terület állat- és növényvilágát, valamint a földtani viszonyokat.

Az „Érdekesebb geológiai pontok Selmezbánya környékén” „Földtani Közlöny, 1871. VIII. sz.) című tanulmányának földtani adatai ma is érdemben hasznosíthatók.

Végül megemlítem, hogy a Selmezbánya Műemlékkönyvtárban (Miskolci Egyetem) található „Bányászati szöveggyűjtés” című (Selmezbánya, 1845) első magyar-német kéziratos bányászati szótárt vezetésével állították össze az akadémia hallgatói, köztük Szabó József.

Tanítványai közül kerültek ki a magyar geológia 19. századi aranykorának nagyjai, a hazai földtudományok megalapozói: Szabó József, Hantken Miksa, Zsigmond Vilmos, Böckh János, Pávai-Vajna Elek, Winkler Benő, Gesell Sándor, Cseh Lajos és Dionýz Štur. Mesterüknek nem voltak nyelvi gondjai, a szlovák és latin mellett német, francia és angol nyelven is kitűnően beszélt.

Pettkó János eredményes munkásságát Szlovákiában ma is tisztelik. Szülőfalujában halálának 75. évfordulóján a Dionýz Štur Földtani Intézet emléktáblát állított. A selmezbányai Paradicsomhegy Geo Parkjában a Vörös-tó és az Ottergrundi-tó közötti tanösvényen a selmezbányai híres professzorok tablóján Pettkó János képét (1. kép) is megtaláljuk. A Selmezbányától északnyugatra található geoteknológiai völgyben a Szabó-szikla alatt szlovák nyelvű emléktáblája látható (2. kép).

Pettkó János élete és munkássága ma is követendő példának és mintának szolgál, amely mindnyájunkat emlékeztet arra a hivatástudattal átitatott hozzáállásra, amivel mind az oktatás, mind a tudományos tevékenység során maradandót alkotott. Az elvetett mag kiváló tanítványai életében és munkásságában ugyancsak kimagasló értékeket teremtett.

IRODALOM

- Csáky Pál: Híres selmezbányai tanárok. Lilium Aurum. Dunaszerdahely, 2003. 137-138.
- Csíky Gábor: Pettkó János. Magyarok a Természetudományok és a Technika Történetében. Országos Műszaki Inf. Központ és Könyvtár. Budapest, 1992. p. 409.
- Mednyánszky Dénes: Pettkó János emlékezete. Akadémiai Értesítő, III. 8. 1892. 429-438.
- Pojják Tibor: Az ásvány-földtani tudományok oktatásának története Magyarországon. Bányászati Lapok, 97. 9. 1964. 638-644.
- Székeley Lajos: A Magyar Tudományos Akadémia elhunyt „bányász” tagjai. BKL Bányászat, 102. 1. 1969. 54-56.
- Vadász Elemér: Tudománytörténeti jegyzetek Pettkó Jánosról. Bányászati Lapok, 100. 9. 1967. 641-642.
- Vitális György: A 19. században született magyar evangélikus földtudományi szakemberek élete és műve. Credo Evangélikus Műhely, 1-2. 2004. 16-18.
- Zsámboki László szerk.: A selmezbányai Bányászati és Erdészeti Akadémia oktatóinak rövid életrajza és szakirodalmi munkássága 1735-1918. Egyetemi Bibliográfia I. Nehézipari Műszaki Egyetem. Miskolc, 1983. 275-276.

Diplomaátadás a Miskolci Egyetemen

2012. június 22-én a Miskolci Egyetem ünnepi szenátus ülésén került sor a Műszaki Földtudományi, a Műszaki Anyagtudományi és a Gazdaságtudományi Karokon végzetek diplomaátadására.

A **Műszaki Földtudományi Karon** záróvizsgát tett 123 fő, oklevelet szerzett 93 fő. Az okleveleket dr. Patkó Gyula rektor és dr. Tihanyi László dékán adta át.

A **Műszaki Anyagtudományi Karon** záróvizsgát tett 40 fő,

oklevelet szerzett 21 fő. Az oklevelet dr. Patkó Gyula rektor és dr. Gácsi Zoltán dékán adta át.

A **Gazdaságtudományi Karon** okleveles közgazdász diplomát 70 fő, közgazdász oklevelet 40 fő, szakirányú diplomát 24 fő szerzett. Az okleveleket dr. Patkó Gyula rektor és dr. Kocziszky György dékán adta át.

Ezt követően több egyetemi kitüntetés, elismerés átadására került sor. Az ünnepi beszédet Kocziszky György tartotta, az ünnepi műsort a Bartók Béla Zeneművészeti Intézet növendékei adták.

Dr. Horn János